

DYCHTIVÉ POVRCHNÍ MLÁDÍ

Muriel Sparková: *Dívky bez prostředků*

Z angličtiny přeložil Martin Pokorný
Maraton, Praha 2021, 160 s.

Jakub Ehrenberger

Začneme úvodní větou: „*Dávno pradávno v roce 1945 byli v Anglii všichni slušní lidé až na výjimky chudí.*“ (s. 7) Opravdu? Řada čtenářů nad tímto tvrzením nejspíš překvapeně zkrabatí čelo. Ačkoliv se zámožní lidé v literatuře zpravidla netěší dobré pověsti, tvářit se, že slušnost je nepřímou úměrná bohatství, se zdá přehnané. O pár řádků dál nicméně přichází další políček: „*Všichni slušní lidé byli chudí, alespoň se to obecně předpokládalo, a ti nej-*

lepší bohátí byli chudí duchem.“ (s. 7) Skotská spisovatelka Muriel Sparková (1918–2006) očividně mohovitější část britské společnosti nešetří. Co jiného ale taky čekat od novely nazvané *Dívky bez prostředků*?

Tak jednoduché to samozřejmě není. Už v roce 1963, kdy próza poprvé vyšla, musel být výsměšně drzý tón úvodních odstavců ihned znát. Vždyť obraz rozbombardovaných domů, jejichž schodiště vedou kamsi do oblak a nad nicotou visí jen splachovací řetízky, přímo kontrastuje s netečností obyvatelstva, jež se zjevně rozhodlo trosky kolem zcela vyretušovat. Kritizuje tu autorka své krajany, anebo se jen pozastavuje nad lidským pudem sebezáchovy? Ať tak či tak, Londýňané se válečnými boláky už zabývat nechtějí. Chtějí žít, smát se a stěžovat si leda tak na počasí a na to, kolik měří v pase. Pro energické, trochu povrchní mladé dívky z Kensingtonu to platí dvojnásob.

Útlá novela *Dívky bez prostředků* zachycuje několik týdnů ze života dívčího kolektivu žijícího v dobročinném klubu May of Teck. Ubytovna poblíž Kensingtonských zahrad, určená pro mladé pracující dívky bez dostatečného finančního zázemí, přestála bombardování Londýna, a tak se její prostory v oněch letních měsících roku 1945 plní veselým štěbetáním a vzrušeným očekáváním světlých zítřků: „*Jak si všechny různou měrou uvědomovaly, málokdo byl v té době tak bujarý, důvtipný, jímavě půvabný a mimochodem taky tak divoký jako dívky bez prostředků.*“ (s. 9)

Z anonymního houfu Sparková vyzdvihuje především pětici dívek z podkrovních pokojů – Jane, Selinu, Anne, Nancy a Dorothy, z nichž každá disponuje konkrétními fyzickými rysy a vrtochy, o nesnázích osobního rázu ani nemluvě. Přesto se nabízí hovořit spíše o kolektivním hrdinovi. Čtenáři jsou totiž předkládány coby vzorky víceméně homogenního kolektivu a typizované představitelky své generace, dychtící ve válkou zničeném Londýně po lásce a dobrodružství: „*Hlavními tématy ve všech noclehárnách a pokojích byly láska a peníze. První byla láska, od níž se odvíjely peníze na údržbu zevnějšku*

a pořizování odvědných lístků na černém truhu za oficiální cenu osm lístků za libru.“ (s. 28)

Důrazem na kolektiv, zakotvený i v názvu, se recenzovaná novela mimochodem liší od autorčina nejznámějšího, česky roku 2018 vydaného románu *Nejlepší léta slečny Jean Brodieové* (1961). Ten je zasazen do školního prostředí, a má tedy taktéž kolektivní nádech, v jeho centru se však rozpíná titulní postava svérázné učitelky.

Přestože mládí a švitořivá bezstarostnost dívek z May of Teck vytvářejí nezměnitelné kulisy, klíčovou roli v ústřední zápletce a celém narativním oblouku hraje muž – ambiciózní básník Nicholas Farrington, jenž je svého času častým návštěvníkem klubu. Právě Nicholasova násilná smrt na Haiti o několik let později, o které se náhodou dozvídá jedna z dívek, odstartuje řetězec telefonátů, jež čtenáře provázejí novelou a podbarvují retrospektivní, epizodické výjevy ze života v klubu i mimo něj. Zdanlivě útržkovitě vyprávění přitom nenápadně směřuje k nečekané pointě, vyličení „nevědného události“, jak ji ve svém vymezení žánru novely požadoval už německý básník Goethe. Přestože zapojení druhé časové roviny čtenáře zprvu nejspíš zaskočí, celkovou výstavbu má Sparková očividně zvládnutou na jedničku.

Postava Nicholase, který je v dívčím kolektivu ubytovny pouze hostem, současně vděčně ilustruje pnutí mezi dívčím prostorem May of Teck a vnějším světem, který představují zejména muži. Až symbolického významu v tomto směru nabývá střecha budovy, na níž se Nicholas tajně schází se Selinou, a kde tak dochází k fyzickému splynutí obou světů. Zatímco básník přichází na střechu z podkrovní sousedního hotelu, Selina se protahuje záchodovým okénkem. Prokazuje tím nejen štihlou postavu, ale v přeneseném významu také schopnost svobodně se pohybovat mezi oběma světy a podmanit si je dle libosti.

Obrýlená nakladatelská redaktorka Jane, která by se úzkým okénkem rozhodně neprotáhla, může Selině jen tiše závidět. Sama si připadá spíše chycená v soukolí mužských

zájmů. Proklápává nadějně spisovatele pro svého zaměstnavatele, aby mu zajistila co nejlepší smluvní podmínky, živými dopisy loudí od slavných autogramy, na jejichž prodeji se pak napakuje její přítel Rudi, a k tomu všemu se musí vypořádat s vlastní pozicí v očích Nicholase Farringtona, jenž sice potřebuje její dobrozdání, ji jako ženu ale nikoliv. Právě intelektuálka Jane, která neustále zdůrazňuje, že musí „pracovat hlavou“, dostává od Sparkové nejvíce prostoru. Skrze Jane si navíc autorka střídá z nepoctivé nakladatelské praxe.

Jane a Nicholas nejsou jedinými průsečíky světa literatury s místnostmi spolku May of Teck. Pozoruhodnou vedlejší postavu představuje budoucí učitelka krasomluvy Joanna Childeová. Ta příležitostně dává zájemcům soukromé lekce, díky nimž se prostorami klubu rozléhají verše významných anglických básníků. Sparková si nenechává tuto příležitost ujít a text místy prokládá úryvky z básní Gerarda Manleyho Hopkinse či Samuela Taylora Coleridge.

Literatura a válka viditelně ční nad zbývajícím tématy, jimiž se novela zabývá. Sparková, pro kterou je příznačný strohý vypravěčský styl a zámlka, děj ale zasadila do ambivalentního období na samém konci konfliktu, v němž se válečnými chmurami už prokousává poválečný optimismus. Hospodářská nouze sice sama od sebe nezmizela, jak připomíná hojně zmiňovaný lístkový systém, lidé jí ale čelí s novou nadějí: „Každý si s sebou nesl tašku pro případ, že by šťastnou náhodou šel kolem obchodu, kde je něco k máni bez lístků.“ (s. 9)

O to víc šokuje, když se válka závěrem ještě jednou dramaticky přihlásí ke slovu. Pro autorku je totiž válka jen zástupným zobrazením zla, přičemž lidská lhostejnost a bezcitnost patří k jeho věrným přísluhoivům. Vždyť i oslavy vítězství nad Japonskem jsou – čtenář nechť odpustí drobný spoiler – u Sparkové potřísněny krví. V *Dívkách bez prostředků* má prostě vše své místo, aneb jak už zaznělo, výstavbu má Sparková zvládnutou na jedničku. ■